

ЛІТЕРАТУРА:

1. Воротников Ю.Л. Языковая картина мира: трактовка понятия.: Режим доступа: <http://www.philosophy.ru-/library/heideg/time-pict-world.html>
2. Кант И. Сочинения в шести томах. Том 3. – М., 1964. – 799 с.
3. Караулов Ю.Н. Русский язык и языковая личность. – Изд.5-е, стер. – Москва: КомКнига, 2006. – 261 с.
4. Роль человеческого фактора в языке: Язык и картина мира / Б. А, Серебренников, Е. С.Кубрякова, В. И. Постовалова и др. – М., 1988.
5. Соколовская Ж.П. “Картина мира” в значениях слов. – Симферополь: Таврия, 1993. –234 с.
6. Тер-Минасова С.Г. Язык и межкультурная коммуникация. – М., 2000. – 239с.
7. Martin Heidegger, Einführung in die Metaphysik – Gesamtausgabe. II. Abteilung: Vorlesungen 1923– 1944. Band 40. – Vittorio Klostermann, 1983, Frankfurt am Main.

Мельник Т.В.

ОСОБЕННОСТИ КАРТИНЫ МИРА БУДУЩЕГО УЧИТЕЛЯ-СЛОВЕСНИКА ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ МЕТОДОЛОГИИ НАУЧНОГО ПОЗНАНИЯ

В статье анализируется понятие “картина мира” в связи с подготовкой учителя-словесника к специализированной деятельности в билингвальных условиях.

Ключевые слова: картина мира, билингвальная среда, будущий словесник.

Melnik T.V.

PECULIARITIES OF THE PICTURE OF THE WORLD OF A PROSPECTIVE TEACHER-PHILOLOGIST THROUGH THE METHODOLOGY OF SCIENTIFIC COGNITION

The concept of “world model” in preparing teacher-philologist to professional activity in bilingual conditions is analyzed in the article.

Key words: world model, bilingual surroundings, the future philologist.

УДК 373.67:159.923

Ракович В.В.

МЕХАНІЗМИ ПРОФЕСІЙНОЇ САМООЦІНКИ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

У статті виявляються механізми професійної самооцінки та її взаємодія з структурами особистості як передумова створення відповідної педагогічної технології щодо формування професійної самооцінки у майбутніх викладачів образотворчого мистецтва.

Ключові слова: професійна самооцінка, механізми самооцінки.

Істотною характеристикою сучасної вищої освіти є її перехід від технократичної до гуманістичної парадигми, згідно якої в центрі всіх освітніх процесів повинні стояти особистість студента, його індивідуальність, здатність творити і створювати навколишній світ. У цій ситуації відбувається переорієнтація всієї системи навчання і виховання від людини освіченої до людини творчої.

Творчість художника-педагога вимагає нового бачення дійсності, подолання штампів та стереотипів діяльності, готовності до відмови від звичних схем і способів роботи, стандартів поведінки і мислення, здібності до самозмінення. Особливого значення набуває проблема формування адекватної професійної самооцінки майбутніх художників-викладачів, як умови творчої самоактуалізації особистості, осмислення особистого досвіду, побудови стратегії професійного майбутнього. У зв'язку з цим постає питання про створення ефективної педагогічної технології по формуванню професійної самооцінки майбутніх викладачів образотворчого мистецтва. Розробка даної технології вимагає глибокого вивчення проблеми самооцінки та визначення її психологічних механізмів.

Розвиток сучасної педагогіки характеризується підвищеною увагою до внутрішнього світу людини, створенням освітнього середовища, що буде сприяти творчій самоактуалізації особистості. У зв'язку з цим особливу актуальність мають роботи про закономірності педагогічного процесу у вищій школі, моделях особистості майбутнього вчителя, відповідних технологіях навчання і виховання студентів (С.О. Архангельський, Е.П. Белозерцев, А.А. Вербіцький, І.Ф. Ісаєв, Н.В. Кузьміна, В.Д. Шадриков).

Проблеми становлення особистості та формування її самооцінки розглядалися у дослідженнях К. Альбуханової-Славської, Б. Ананьєва, Л. Божович, Л. Бороздіна, У. Джеймса, І. Кона, Г. Костюка, А. Маслоу, А. Реана, К. Роджерса, С. Рубінштейна, В. Століна, І. Чеснокової тощо. Вивченням особливостей самооцінки та засобів її формування у студентів займалися Л. Бороздіна, А. Захарова, М. Кузьміна, А. Ліпкіна, В. Сафін, Є. Серебрякова.

Для нас найбільший інтерес становлять праці дослідників, які розглядають особливості самооцінки і процес її формування у майбутніх учителів (А. Захарова, М. Ісакова, Н. Кузьміна, В. Сафін, В. Семеченко). Ними підкреслюється вагома роль самооцінки як особистісного утворення в процесі розвитку особистості та її діяльності. Проте, до теперішнього часу проблема формування адекватної професійної самооцінки у майбутніх викладачів у теоретичному і практичному плані остаточно не вирішена. Стосовно ж майбутніх викладачів образотворчого мистецтва ця проблема практично не розглядалася.

Метою нашої статті є виявлення механізмів взаємодії професійної самооцінки з структурами особистості майбутніх викладачів образотворчого мистецтва.

У психологічній науці категорія самооцінка визначається як судження людини про міру наявності у неї тих чи інших якостей, властивостей у співвідношенні їх з певним еталоном, зразком. Самооцінка – вияв оцінного ставлення людини до себе, основний структурний компонент самосвідомості особистості, що відіграє важливу роль у саморегулюванні поведінки і діяльності.

Самооцінка є результатом передусім розумових операцій – аналізу, порівняння, синтезу. Тому слід уважати, що раціональний компонент самооцінки є основним. Разом з тим у розумових діях, що ведуть до утворення самооцінки, наявний емоційний компонент, оскільки особистість при самооцінюванні завжди виявляє певне емоційне ставлення до себе. Від співвідношення раціонального та емоційного в самооцінці значною мірою залежить характер останньої. Чим більше людина керується в оцінці своїх якостей, властивостей усвідомленими знаннями, логічними міркуваннями і доведеннями, тим ближчою до реальності є її самооцінка; і навпаки, зниження раціонального на користь емоційного спричиняє зростання розходжень між оцінними судженнями людини про себе і тим, якою вона є насправді.

Важливою психологічною характеристикою самооцінки є її змістовна сторона, тобто те, що становить об'єкт свідомого самооцінювання. Об'єктом самооцінки можуть бути: предметна діяльність та її результати, поведінка людини, її моральні, розумові й фізичні якості, здібності, риси характеру, зовнішній вигляд, місце в системі взаємин з навколишніми тощо.

Основними параметрами самооцінки є ступінь адекватності, висота і міра стійкості. Суттєвою якісною характеристикою самооцінки є ступінь її самокритичності [4: 163].

Професійна самооцінка – оцінка себе як суб'єкта професійної діяльності. А. Реан виділяє у ній операціонально-діяльнісний й особистісний аспекти, а також самооцінку результату та потенціалу. Операціонально-діяльнісний аспект пов'язаний з оцінкою себе як суб'єкта діяльності, він виявляється в оцінці свого професійного рівня (сформованості вмій і навичок) та рівня компетентності (системи знань). Особистісний аспект професійної самооцінки представлений оцінкою власних особистісних якостей стосовно ідеалу образу "Я-професіонал". Самооцінка результату пов'язана з оцінкою досягнутого результату діяльності (загального та парціального) і відображає задоволеність/незадоволеність

досягненнями. Самооцінка потенціалу пов'язана з оцінкою власних професійних можливостей та відображає віру в себе та впевненість у власних силах [5: 455].

У працях відомих психологів (У. Джеймс, А. Маслоу, К. Роджерс, В. Столін) міститься низка положень щодо механізмів впливу самооцінки на поведінку та психіку людини. Так, В. Столін указує на конфлікт мотиваторів як внутрішній механізм зміни певних життєвих цілей та дій особистості. На його думку, конфліктні смисли є рушійною силою змін цілепокладання [7]. З іншого боку, В. Франкл уважає, що конфлікт смислів є вказівкою на недостатньо розроблену ієрархію цінностей та смислів людини і такий конфлікт є джерелом зміни як самоставлення (позитивне рішення дилеми), так і нусогенного (буттєвого) неврозу (невирішення конфлікту ідей) [8: 6].

А. Маслоу наголошує про два рівні життєдіяльності людини:

1. Рівень дефіцитарних потреб – фактично злиденне життя людини, самооцінка якої зазвичай дуже занижена, а актуальність її життя – проблеми існування тіла;

2. Рівень метапотреб – сучасно розвинена людина з широким спектром можливостей та бажань. На цьому рівні А. Маслоу виділяє дуже невеличкий відсоток людей, які сприймають метамотивацію адекватно. Більшість мають метапаталогії через власні вади – жагу до грошей, влади тощо. Отже, і на цьому рівні адекватна самооцінка – дуже рідкісне явище [3].

Тобто, за А. Маслоу, у більшості людства не виробляється адекватна самооцінка, оскільки (за логікою робіт психологів К. Роджерса, А. Маслоу, К.О. Альбуханової-Славської) адекватна самооцінка особистості супроводжує успішну соціалізацію людини і є мірилом та механізмом цієї адаптації.

Один із засновників психології У. Джеймс виділяє в людині три типи особистості: фізичну, соціальну та духовну [2: 82]. З цієї позиції спробуємо проаналізувати професійну самооцінку фахівця.

Зі сторони фізичного типу особистості, професійна самооцінка є набором самооцінок якостей людського тіла – тілесних умінь, навичок, стереотипів що відповідають науковим поняттям загальних та спеціальних вмінь (самооцінка “Я-фізичного”).

З боку соціального типу особистості професійний компонент самооцінки виступає у двох аспектах:

а) оцінка власних професійних здібностей (в першу чергу професійних знань);

б) самооцінка особистісних комплексів у напрямі корегування професійної поведінки та діяльності.

Духовний тип особистості з позиції професійної самооцінки має двоаспектний вимір:

а) самооцінку тенденцій до творчості та професійної майстерності творця;

б) морально-етична самооцінка професійної діяльності.

За У. Джеймсом саме моральний вибір впливає на дії та вчинки людини.

У праці “Людина у пошуках смислу” В. Франкла наголошується, що людина може заперечувати навіть невблаганні настанови харчування та життя через власну моральну позицію [9]. Це один із найяскравіших механізмів впливу самооцінки на життєдіяльність людини. Такої ж думки дотримуються А. Маслоу [3] та К. Роджерс [6].

В. Франкл стверджує, що найвпливовішим фактором змін у житті є трансформування ставлення до подій. Споглядацька позиція дуже змінює глибину переживання та розуміння сенсів буття, при цьому самооцінка стає механізмом позитивного прийняття будь-яких змін і елементом трансформування власної “Я-концепції” [9]. На наш погляд, професійна самооцінка виступає механізмом розуміння індивідом ситуації та пристосування під обставини у напрямі пошуку та знаходження позитивного сенсу подій і накопичення відповідного досвіду.

З огляду на вищезазначене можна виділити такі механізми самооцінки:

- механізм конфліктних смислів цілеутворення;
- механізм придушення самооцінки дефіцитарними потребами;
- механізм метапаталогічного зміщення самооцінки;

- механізм створення ієрархії метапотреб та, як наслідок, трансформації системи самооцінок у цілісну конструкцію – самоактуалізація самооцінки;
- механізм тілесної самооцінки;
- механізм оцінки професійних здібностей (в першу чергу професійних знань);
- механізм самооцінки особистісних комплексів у напрямі корегування професійної поведінки й діяльності;
- механізм самооцінки тенденцій до творчості і професійної майстерності творця;
- механізм морально-етичної самооцінки професійної діяльності.

Таким чином, професійна самооцінка людини взаємодіє безпосередньо з особистістю як цілісний ансамбль якостей-критеріїв. А особистість, у свою чергу, впливає на зміни власних інструментів від “Я-концепції” (та її професійної складової) до моторики і найпростіших поведінкових актів. При цьому “Я-ядро” людини корегує ці впливи за рахунок морально-етичної складової. Професійна самооцінка безпосередньо впливає на структури особистості і дає відповідну інформацію “Я-ядру” людини. “Я-ядро” корегує дії особистості, яка, в свою чергу, змінює поведінку, вчинки та уявлення фахівця.

Отже, виявлені механізми самооцінки буде покладено в основу побудови педагогічної технології формування професійної самооцінки майбутніх викладачів образотворчого мистецтва. Адже стандартизовану функцію з розвитку професійної самооцінки може відігравати лише уніфікована педагогічна технологія. Це питання стане предметом наших подальших досліджень.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Альбуханова-Славская К.А. Активность и сознание личности как субъекта деятельности // Психология личности в социалистическом обществе: Активность и развитие личности. – М., 1989.
2. Джемс У. Психология / [под ред. Л. А. Петровской]. – М.: Педагогика, 1991. – 368 с.
3. Маслоу Абрахам Гарольд. Дальние пределы человеческой психики / [пер. с англ. А. М. Татлыдаевой]; Научн. ред., вступ. статья и коммент. Н. Н. Акулиной. – Спб.: Издат. группа “Евразия”, 1997. – 430 с.
4. Психологічний словник / [за ред. В.І Войтко.]. – К: Вища школа, 1981. – 216 с.
5. Психология человека от рождения до смерти: психологическая энциклопедия / [под. ред. А. А. Реана]. – 2-е изд. – СПб.: ЕВРОЗНАК., М.: ОЛМА – ПРЕСС.-2003.
6. Роджерс. К. О становлении личностью / [пер. с англ. М.М.Исениной, под ред. д.п.н. Е.И.Исениной]. – К.: PSYLIB, 2004
7. Столин В. В. Самосознание личности / Столин В. В. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1983. – 284 с.
8. Франкл В. Поиск смысла жизни и логотерапия / Франкл В. // Феникс.-Москва: Региональный Центр переподготовки работников образования “Развитие личности”, 1994. – № 3. – С. 5-8.
9. Франкл. В. Человек в поисках смысла / Виктор Франкл. – Москва: Прогресс, 1990.

Ракович В. В.

МЕХАНИЗМЫ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ САМООЦЕНКИ БУДУЩИХ ПРЕПОДАВАТЕЛЕЙ ИЗОБРАЗИТЕЛЬНОГО ИСКУССТВА

В статье выявляются механизмы профессиональной самооценки и её взаимодействие с структурами личности как предпосылка создания соответствующей педагогической технологии формирования профессиональной самооценки у будущих преподавателей изобразительного искусства.

Ключевые слова: профессиональная самооценка, механизмы самооценки.

Rakovich V. V.

MECHANISMS OF PROFESSIONAL SELF-APPRAISAL OF FUTURE TEACHERS OF FINE ART

In the article the mechanisms of professional self-appraisal and its co-operating come to light with the structures of personality as pre-condition of creation of the proper pedagogical technology of forming of professional self-appraisal for the future teachers of fine art.

Key words: professional self-appraisal, mechanisms of self-appraisal.